

3. Петрушенко М.М. Управління еколого-економічними конфліктами в контексті теорії оптимальних механізмів розподілу ресурсів. *Актуальні проблеми економіки*, 2013. №3. С. 186–192.

4. Zgurovsky M.Z. Environmental consequences of armed conflicts in the global dimension. *Visn. Nac. Akad. Nauk Ukr.*, 2025. № 2. С. 3–15.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-2-63>

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР ПОВОЄННОЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ АР КРИМ

Хлобистов Є. В.

*доктор економічних наук, професор,
декан факультету природничих наук
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна*

Руденко Н. А.

*студент
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна*

Соціальна складова повоєнної реінтеграції тимчасово окупованих територій спирається на визначення декількох наріжних засад цілісної політики суспільної відповідальності при зміні політичного, управлінського та правового статусу територій і населення, забезпечення безпекових гарантів та виявлення перешкод державної політики. Перш за все, це надання населенню безумовних соціальних послуг; по-друге, виявлення особливостей реалізації соціальної політики при різних безпекових складових і нормативних (правових) вимірах; по-третє, визначення розміру соціальної підтримки та допомоги й механізму її надання.

Аналіз дослідження проблеми. Автори вже досліджували загальний процес формування соціальної політики [1], в інших публікаціях з питань соціальної політики розглядалися або загальні правові аспекти реалізації [2], або досить локальні питання, наприклад, які стосуються надання окремих соціальних послуг [3,4].

На загал, як автори зазначали в роботі [1], соціальний захист це система суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків (хвороба, інвалідність, старість, втрата

годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві тощо). Іншими словами, це система управління соціальними ризиками з метою компенсації шкоди, зниження або запобігання їх дії на процес розширеного відтворення населення. Як соціально-економічна категорія соціальне забезпечення є відносинами щодо перерозподілу національного доходу з метою забезпечення встановлених соціальних стандартів життя для кожної людини в умовах дії соціальних ризиків. Соціальні ризики реінтеграції Криму є центральним фокусом довіри населення. Вони являють собою чи не найголовнішу перешкоду для позитивного іміджу України після багатьох років окупації. Соціальна політика має відповідати двом критеріям: реалістичність та прозорість. Саме усвідомлення реалістичності соціальної політики зможе уникнути конфліктів та зайвих очікувань, а прозорість зможе сформувати єдині і однозначні правила реалізації такої політики.

Реінтеграція Криму після тривалої окупації є безпрецедентним викликом для соціальної системи України. Проведений аналіз дозволяє сформулювати три базові тези, які мають стати основою державної політики:

1. Цифровізація як інструмент справедливості. Впровадження цифрових сервісів (через портал Дія та реєстри Пенсійного фонду) є єдиним способом забезпечити прозору верифікацію прав на житло, стаж та соціальні виплати. Це дозволить уникнути хаосу та мінімізувати корупційні ризики при відновленні статусів сотень тисяч громадян. Зазначимо, що нині реєстри Пенсійного фонду не забезпечують повний набір послуг та моніторинг громадян, наявних на підконтрольній території України, а портал Дія не працює на території АР Крим.

2. Пріоритет «людського капіталу» над інфраструктурою. Відбудова будівель (лікарень, шкіл) не матиме сенсу без критичної маси лояльних та професійних фахівців. Пропонована нижче Система стимулювання кадрового резерву (економічні надбавки, житлові гарантії та кар'єрні ліфти) повинна бути запущена до моменту повної деокупації, щоб «десант» вчителів та медиків був готовий до роботи в перший же день відновлення контролю.

3. Гнучкість перехідного правосуддя. Соціальний захист у Криму не може бути реалізований за стандартними процедурами материкової України. Необхідно впровадити особливий правовий режим, який дозволить визнавати результати навчання та трудовий стаж осіб, що не вчиняли злочинів, забезпечуючи при цьому безумовну реституцію прав законних власників майна.

Соціальна політика в процесі реінтеграції тимчасово окупованих територій має виняткове значення при відтворенні довіри населення та ефективності урядування; соціальна політика має спиратися на принципи прозорості, однозначності, відповідальності, реалізовуватись на засадах цифрофізації та мінімальною бюрократизації; соціальна політика має

враховувати складність складу населення й не обтяжувати витратну частину для осіб, що не мають право перебування на теренах України; соціальна політика має бути гнучкою для осіб, чий статус подальшого перебування в Криму потребує додаткового узгодження чи набуття громадянства.

Представлене дослідження здійснено за сприянням Canadian Institute of Ukrainian Studies (CIUS) в межах Ivan Makohon Endowment Fund, за що автори висловлюють щирі вдячності.

Література:

1.Zharova, L., Khlobystov, I. Social challenges in the reintegration of temporarily occupied Crimea: pathways and capacities for overcoming them. *Achievements of the Economy: Prospects and Innovations*. 2026. №27. DOI: 10.5281/zenodo.18897383

2.Ільченко-Сюйва Л., Ткачук, Я. Повоєнне відновлення в Україні: теоретичні засади розбудови держави суспільного добробуту. *Аспекти публічного управління*. 2025. №13(3). С. 100–108.

3.Логвиненко Б.О. Право на охорону здоров'я у механізмі реінтеграції тимчасово окупованих територій України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2024 №3. С. 115–118.

4.Безкровний Ю. А. Забезпечення права на освіту в умовах воєнного стану як основа освітньої діяльності. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право*. №82 (2). С. 103–107.